

τος αγωνιζομένου να συναρπάσῃ, να παραλάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ ὅλον τὸν οἶκον.

Κλειστὴ ἄμαξα ἀναμένει αὐτὰς εἰς τὴν θύραν· ῥίπτονται ἐντός, καὶ ἐν ᾧ οἱ τροχοὶ ἀνεπιστρεπτί, διὰ παντός ἀπομακρύνουσι αὐτὰς τοῦ οἴκου ἐξάγουσιν ἀπὸ τῶν παραθύρων τὴν δακρύβρεκτον μορφήν των καὶ ἀποχαιρετίζουσι τὸ παρελθόν των . . .

Τώρα μεταξύ πενιχρῶν, ξένων τοίχων αἱ δύο ὠχραὶ νεάνιδες κλίνουσιν ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου τὴν κεφαλὴν των, καταβληθεῖσαι ὑπὸ τῶν συγκινήσεων· ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ ἀτενίζουσι αὐτὰς ἐν ἀπελπισίᾳ ἀδακρύτῳ, μετ' ὀλίγον θ' ἀφυπνισθῶσι, θ' ἀρχίσωσι τὰς διακεκομμένας ὑπὸ θρήνων ἀναφωνήσεις· τὸ βλέμμα των θὰ ἴδῃ μέχρι βάθους τὸ φοβερόν κενὸν ὅπερ ἀφίνει ἐν τῇ ὑπάρξει ἡ εὐτυχία ἀπερχομένη· ἡ σπαρακτικὴ ἀναπόλησις θὰ καταβανίζῃ αὐτὰς, εἴτα ἡ λύπη θὰ τὰς δαμάσῃ· τὰ δάκρυα θὰ ἐκρηγνύωνται σπανιώτερον, βαθεῖα μόνον μελαγχολία θὰ πληροῖ τὸν ξένον οἶκον . . .

Αἱ ὠχραὶ μορφαὶ των ἀναπαύονται εἰσέτι ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου· αἱ βλεφαρίδες των κεκλεισμένων ὀφθαλμῶν των φυλάττουσι δάκρυά τινα ὡς ψεκάδας δρόσου ἐπ' αὐτῶν . . .

Νομίζει τις ὅτι ἐπέστρεψαν ἐξ ἐνταφιασμοῦ, προσφιλοῦς νεκροῦ.

ΑΡ. Π. ΚΟΥΡΤΙΑΝΗΣ.

ΤΟ ΦΡΟΒΕΛΙΑΝΟΝ ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Ἡ πεπαιδευμένη διευθύντρια τοῦ παρ' ἡμῖν Ἑλληνικοῦ Παρθεναγωγείου κυρία Δικατερίνη Λασκαρίδου, λαμβάνουσα ἀφορμὴν ἐξ ἐρωτήσεως ἀπευθυνθείσης τῇ «Ἔστια» περὶ τοῦ Φροβελιανοῦ εκπαιδευτικοῦ συστήματος, τοῦ εὐδοκίμως λειτουργοῦντος ἐν τῷ ἀρίστῳ εκπαιδευτηρίῳ αὐτῆς, ἐπέστειλε ἡμῖν τὰ ἐπόμενα·

Κύριε Συντάκτα τῆς «Ἔστιας»

Πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἐν τῇ ἀλληλογραφίᾳ τοῦ προτελευταίου φύλλου τοῦ ἀξιολόγου ὑμῶν περιοδικοῦ πρὸς Κύριόν τινα Α. Π. περὶ τοῦ Φροβελιανοῦ συστήματος γραφομένων, σὰς παρακαλῶ νὰ καταχωρίσητε τὰ κατωτέρω·

Τὸ φροβελιανὸν σύστημα (ὡς ὀρθῶς ἐγράφατε καὶ ὑμεῖς) λειτουργεῖ ἀπὸ ἐξαιτίας ἐν ὅλοις τοῖς τμήμασι καὶ ταῖς τάξεσι τοῦ Παρθεναγωγείου μου, ἐν μὲν τῷ νηπιαγωγείῳ καὶ τοῖς τμήμασιν ὡς μέσον διδασκαλίας καὶ τελειοποιήσεως, ἐν δὲ ταῖς Ἑλληνικαῖς τάξεσιν ὡς διδασκαλία θεωρητικὴ καὶ πρακτικὴ πρὸς μόρφωσιν ἐντελεστέρων παιδαγωγῶν καὶ μητέρων.

Φροβελιανὸν ὅμως σύστημα λέγοντες, δὲν ἐνοοῦμεν μόνον τὰ φροβελιανὰ παίγνια καὶ τὰς ἐργασίας, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἀρχῶν αὐτοῦ ἐφ' ὀλόκληρον τὸ σύστημα τῆς δι-

δασκαλίας, ὅθεν καὶ ὀλόκληρον τὸ σύστημα τῆς ἐν τῷ Παρθεναγωγείῳ μου διδασκαλίας βασίζεται ἐπὶ τῶν Φροβελιανῶν ἀρχῶν, ἀποφέρον ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος σπουδαιότερους καρπούς.

Ἡ δὲ Γερμανικὴ λεγομένη μέθοδος, ἣν εὐτυχῶς ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Ἐκπαιδεύσεως παρεδέχθη καὶ εἰσήγαγεν εἰς τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν εἶναι μέρος μόνον αὐτῆς τῆς φροβελιανῆς διδασκαλίας, τροποποιηθὲν κατὰ τι ὡς πρὸς τοὺς διαφόρους τρόπους τῆς ἐφαρμογῆς αὐτοῦ.

Αἱ ἀρχαὶ τοῦ Φρόβελ βασίζονται ἐπὶ αἰωνίων καὶ παγκοσμίων ἀληθειῶν, διὸ καὶ διεδόθησαν τάχιστα καὶ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ καὶ ἀλλαχοῦ, εἰ καὶ ἐπισήμως τὸ σύστημά του βραδύτερον μόνον ἔγινε παραδεκτόν, ὅπως πάντοτε καὶ πανταχοῦ συμβαίνει εἰς τὴν διάδοσιν νέων ιδεῶν. Ἄλλ' ὅπου εὐφυῆς νοῦς ἀντελήφθη μιᾶς ἢ πλείονων τῶν ἀρχῶν τούτων καὶ εἰσέδυσεν εἰς τὸ ἀνώτερον πνεῦμα αὐτῶν, ἀπλήστως παρεδέχθη καὶ μετὰ πλήρους ἐπιτυχίας ἐφήρμοσεν αὐτὰς. Ὅθεν ἐν τῇ Δύσει συμπληροῦται ἡδὴ βαθμηδὸν καὶ ἐν τῷ χρόνῳ, ἀλλ' ἀσφαλῶς καὶ θετικῶς, ἡ ἐφαρμογὴ τῶν φροβελιανῶν ἀρχῶν ἐπὶ πᾶσαν βαθμίδα τῆς ἐκπαιδεύσεως, κατὰ τὰς ὑποδείξεις αὐτοῦ τοῦ ἰδίου Φρόβελ, ὅστις ἐπέζητει μὲν ἔκτοτε τὴν ἐφαρμογὴν ταύτην, δὲν ἐπέζησεν ὅμως νὰ ἴδῃ τὸ ἔργον αὐτοῦ συμπεπληρωμένον.

Ἀφ' οὗ λοιπόν, κατ' ἀρχὴν, ἡ φροβελιανὴ μέθοδος ἔγινε παραδεκτὴ, ὡς πρὸς τὴν μέθοδον τῆς διδασκαλίας, εἰ καὶ ἡ ἐπιτυχία ταύτης οὐσιωδῶς ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἀνωτέρας καταλήψεως τῶν ὑψηλῶν αὐτῆς ἀληθειῶν καὶ τῆς ἐντελεστέρας αὐτῶν ἐφαρμογῆς, εἶναι σπουδαιότατη καθυστέρησις, ἔλλειψις μέλλουσα νὰ καταδείξῃ ἐν τῷ χρόνῳ τὰς θλιβεράς αὐτῆς συνεπειάς, τὸ ὅτι δὲν εἰσήχθη εἰσέτι ὀλόκληρον τὸ φροβελιανὸν σύστημα, δηλ. τὸ ὅτι παρελείφθησαν τὰ μέσα τῆς τελειοποιήσεως τῆς τε καρδίας καὶ τῆς θελήσεως, καὶ ἐπομένως κατηρτίσθη ἀτέλεις πάλιν καὶ μονομερὲς τὸ σύστημα τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἀγωγῆς. Ἡ μονομέρεια αὕτη ἐν τῇ ἐκπαίδευσί, καθ' ἣν πᾶσα φροντίς καὶ μέριμνα καταβάλλεται ὑπὲρ τῆς ἀσκήσεως, οὐχὶ ὅμως παντοτε καὶ ὀρθῆς τελειοποιήσεως τῶν διανοητικῶν μόνον δυνάμεων τοῦ παιδός, ὑπὲρ τῆς συσσωρεύσεως πολλῶν μάλιστα καὶ ἐπιδεικτικῶν μᾶλλον γνώσεων, ἡ μονομέρεια αὕτη δὲν δύναται εἰμὴ νὰ συνεπάγηται τὴν παραμέλησιν καὶ ἐπομένως ἀτέλειαν τῶν ἐπιλοίπων αὐτοῦ ψυχικῶν δυνάμεων, αἵτινες δὲν βραδύνουσι νὰ ἐκδικηθῶσι διὰ τὴν παράβασιν τοῦ πρὸς αὐτὰς καθήκοντος, καὶ περιβάλλουσαι τὸ οὕτως ἀτελῶς ἐκπαιδευθὲν πλάσμα διὰ φιλαυτίας, καθιστῶσι καὶ αὐτὸ δυστυχὲς καὶ πηγὴν δυστυχίας διὰ τοὺς περὶ αὐτὸ καὶ διὰ τὴν κοινωνίαν ὀλόκληρον. Καὶ αἱ σωματικαὶ δὲ δυνάμεις παρη-

μελοῦντο καὶ ἐν πολλοῖς παραμελοῦνται ἕνεκα τῆς μονομερείας ταύτης, διότι οὐδ' αὐτὴ ἡ γυμναστικὴ ἐφαρμόζεται ἀπανταχοῦ ὅπως καὶ ὅσον πρέπει, οὐδ' ἐπιτρέπει τὸ πλῆθος τῶν μαθημάτων καὶ τῆς κατ' οἶκον ἐργασίας νὰ διατιθῆται ὁ παῖς ὅπως ἄλλως ἠδύνατο νὰ θεωρηθῆ ἄφροντος διὰ τὴν ὑγίειαν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ σώματός του.

Πῶς λοιπὸν δύναται νὰ θεωρηθῆ ὀρθὸν καὶ πλήρες τὸ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα ἐκεῖνο, ὅπερ ὀλιγορεῖ ὅλως περὶ τῆς ἐνισχύσεως τοῦ σώματος ἀφ' ἑνός, καὶ τῆς διαπλάσεως δύο τῶν σπουδαιωτάτων ψυχικῶν δυνάμεων, τῆς αἰσθήσεως δηλ. καὶ τῆς θελήσεως ἀφ' ἑτέρου, ἀφίνον τὴν μὲν μορφωσιν τούτων εἰς τὴν τύχην ὅλως καὶ τὰς τυχαίας περιστάσεις, ἐν ᾧ τάνάπαλιν ἐκ τῆς τελειοποιήσεως τῶν δυνάμεων τούτων ἐξαρτᾶται ἡ πληρεστέρα ἀνάπτυξις καὶ αὐτῆς τῆς διανοίας καὶ ἡ ἐντελής μὲν μορφωσιν τοῦ χαρακτήρος τοῦ παιδός;

Εἶναι δυνατόν διὰ μόνης τῆς ἀποκτήσεως γνώσεως, καὶ τούτων ἐπιπολαίων, νὰ διαπλασθῆ χαρακτήρ; Πῶς δὲ εἶναι δυνατόν νὰ θεωρηθῆ πλήρης καὶ αὐτὴ ἡ διάπλασις τῆς διανοίας, ὅταν ὅλαι αἱ ἐργασίαι αὐτῆς περιστρέφονται εἰς μόνην τὴν ἀπόκτησιν ἀληθειῶν, καὶ παραμελεῖται ὅλως ἡ περιθάλψις τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ, ἐγκαταλείπεται δὲ εἰς τὴν ὑπάρχουσαν ἢ μὴ ὑπάρχουσαν ἕξιν καὶ προαίρεσιν ἡ καλλιέργεια αὐτῆς τῆς βουλήσεως;

Ἐν ᾧ, ἐάν, συμφῶνως πρὸς τὴν φύσιν τοῦ παιδός, τὸ παιδαγωγικὸν καὶ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα νηπιόθεν παρέχει αὐτῷ πᾶσαν ἀφορμὴν πρὸς τελειοποίησιν τῶν σωματικῶν δυνάμεων καὶ ἕξιν ὅσον καὶ τῶν αἰσθητηρίων ὀργάνων, παρέχει αὐτῷ ἐντυπώσεις τοῦ καλοῦ, τοῦ ἀγαθοῦ ὅσον καὶ τοῦ ἀληθοῦς, παρέχει αὐτῷ τέλος πᾶσαν ἀφορμὴν πρὸς πλήρη ἐξάκησιν ὅλων τῶν ψυχικῶν αὐτοῦ δυνάμεων, δὲν θέλει βραδύνει νὰ ἔχη ὡς ἄμεσον συνέπειαν τῶν εὐστόχων ἐνεργειῶν του τὴν ἀπὸ χρόνου εἰς χρόνον, ἄνευ οὐδεμιᾶς στενοχωρίας, μετὰ χαρᾶς μάλιστα καὶ ἠθικῆς ἱκανοποιήσεως προαγωγὴν τοῦ παιδός, τὴν πλήρη ἐξέγευσιν τῆς δημιουργικῆς καὶ παραγωγικῆς αὐτοῦ δυνάμεως, καὶ ἐν γένει τὴν ἐναρμόνιον διάπλασιν χαρακτήρος ἰσχυροῦ καὶ εὐσεβοῦς.

Παρήγορον ἐν τούτοις εἶναι, καὶ ἐπάναγκες κατὰ συνέπειαν νὰ γνωστοποιηθῆ τοῖς ἐνδιαφερομένοις, ὅτι ἡ εἰσαγωγή τῶν ὑγιῶν τούτων ἀρχῶν καὶ παρ' ἡμῖν προβαίνει ἀπὸ χρόνου εἰς χρόνον, βραδύτερον μὲν ἢ ὅτι ὤφειλεν, οὐχ ἥττον ὅμως προβαίνει θετικῶς.

Ἐπὶ τέσσαρα ὅλα ἔτη μετὰ τὴν ἐκ Δρέσδης ἐπάνοδόν μου, δωρεὰν παρέσχον ἅπαντα τὰ πρὸς τὰς φροβελιανὰς ἐργασίας ἀπαιτούμενα ὑλικά εἰς ὅλας τὰς μαθητῆάς μου, ἀνερχομένας κατ' ἔτος εἰς 150—160, διότι οἱ γονεῖς, μὴ γνωρίζοντες τὸν σκοπὸν τῶν ἐργασιῶν τούτων, δὲν ἐπεθύμουν

νὰ καταβάλλωσι τὰς πρὸς αὐτὰς ἀπαιτούμενας δαπάνας. Ἀπὸ τοῦ πέμπτου ὅμως ἔτους, πρὸ διετίας, ἰδόντες τὰ ἄριστα ἀποτελέσματα τῆς παιδαγωγικῆς ταύτης δράσεως, οἴκοθεν ἀνεδέχθησαν τὴν προμήθειαν πάντων τῶν εἰς τὰς παραγωγὰς τῶν τέκνων των ἀπαιτούμενων ὑλικῶν.

Ἀπὸ πενταετίας δωρεὰν ἐπίσης ἐκπαιδεύονται παρ' ἐμοῖ Φροβελιανὰ νηπιαγωγοί, εἰς ἃς ἀπονεμόνται Φροβελιανὰ πτυχία α' καὶ β'. τάξεως, καίτοι μὴ ἐπικυρούμενα εἰσέτι ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως· ἕνεκα δὲ τούτου καὶ διὰ τὴν βραδύτητα τῆς παραδοχῆς τοῦ Φροβελιανοῦ συστήματος, ὀλίγοι μόνον, 4 ἢ 5 κατ' ἔτος, προσήρχοντο, καὶ μᾶλλον αἱ μὴ δυνηθεῖσαι νὰ εὑρωσι θέσιν. Οὐχ ἥττον ὅμως ἀπὸ τριετίας ἤδη καὶ ἐν τῷ Παρθεναγωγείῳ μου Ἑλληνίδες μόνον διδάσκουσι τὰ Φροβελιανὰ κατ' ὅλας τὰς τάξεις αὐτοῦ, καὶ εἰς τὸ ἐν Σμύρνῃ ὑπὸ τῆς Κυρίας Ἑλ. Λουίζου ἐπαξίως διευθυνόμενον Οἰκοτροφεῖον ἔκτοτε προσελήφθη τις τῶν ἡμετέρων Φροβελιανῶν νηπιαγωγῶν, ἧτις κατὰ τὸ παρὸν ἔτος ἀντικατεστάθη ὑπὸ ἄλλης πάλιν ἱκανωτέρας τῆς πρώτης.

Εἰς τὴν διάδοσιν τῶν Φροβελιανῶν ἐν Σμύρνῃ ἐπαξίως καὶ δραστηρίως εἰργάσθη καὶ ἡ διὰ τοῦ θανάτου της δυσαναπλήρωτον ὅλως κενὸν καὶ ἐν τῇ αὐτῇ κοινωνίᾳ καὶ ἐν τῇ ἀτυχῇ οἰκογενεῖᾳ αὐτῆς ἀφήσασα διευθύντρια ἰδιωτικοῦ Παρθεναγωγείου, Χρυσάνθη Πικπαδάκη, ἧτις μετὰ πολλοῦ ζήλου εἶχε σπουδάσει παρ' ἡμῖν τὰ τοῦ συστήματος τούτου πρὸ τετραετίας καὶ πάλιν πρὸ τριετίας. Τὸν ζῆλόν της τοῦτον εὐτυχῶς μετέδωκε τῇ ἀδελφῇ αὐτῆς, κ. Ἄννη Σικελλαρίου, ἧτις ἐξακολουθεῖ νῦν ἐπιτυχῶς τὸ ὑπ' ἐκείνης αἰσίως ἀρξάμενον ἔργον.

Ἐν τούτοις τὸ 1885 δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς ἐποχὴ τῆς θετικωτέρας ἤδη τάσεως πρὸς διάδοσιν τῶν Φροβελιανῶν ἀρχῶν ἐν Ἑλλάδι· διότι μετὰ τὰς κατὰ τὸν παρελθόντα χειμῶνα ἐν τῷ συλλόγῳ «Παρνασσῶ» πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ Φροβελιανοῦ συστήματος ἑμιλίας μου, τῇ ἀξίειπαίνῳ πρωτοβουλίᾳ τοῦ ἀόκνου ἐφόρου τοῦ Ἀμαλίου Ὀρφανοτροφείου κυρίου Γ. Τυπάλδου, τῶν κυριῶν τῆς ἐπιτροπῆς καὶ μάλιστα τῆς κυρίας Πρετεντέρη, ὅσον καὶ αὐτῆς τῆς διευθυντῆρας τοῦ καταστήματος τούτου, κυρίας Κόσσου, τὰ Φροβελιανὰ εἰσῆχθησαν πλήρη εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις τοῦ Ἀμαλίου δι' ἱκανῆς Φροβελιανῆς παιδαγωγῶ τοῦ Παρθεναγωγείου μου, καὶ ἡ γυμναστικὴ εἰς ὅλας τὰς τάξεις αὐτοῦ· εἴκοσι δὲ περίπου κοράσια τῆς ἀνωτάτης τάξεως παρασκευάζονται ἤδη, τῇ ἐπιβλέψει μου, ὅπως κατασταθῶσι Φροβελιανὰ παιδονόμοι, ὅπερ θέλει εἶσθαι ἐν τῷ μέλλοντι μεγάλη ἀνακούφισις διὰ τὰς οἰκογενεῖας, νὰ δύναται δηλ. ἐκ τοῦ Ἀμαλίου νὰ λημβάνωσι χρηστάς, ἐπιδείξιους καὶ ἐργατικὰς νέας, ὅπως ἐμπιστευθῶσιν εἰς αὐτὰς

τὴν περίθαλψιν καὶ ἀγωγὴν τῆς πρώτης ἡλικίας τῶν τέκνων αὐτῶν.

Ἄλλὰ καὶ ἐξ Ἀλεξανδρείας μοι ἐζητήθη κατ' αὐτὰς ἰκανὴ νηπιαγωγὸς πρὸς Ἴδρυσιν Φροβελιανοῦ νηπιαγωγείου ἐν τῷ αὐτόθι κεντρικῷ Παρθεναγωγείῳ, καὶ ἄλλη ἐκ Θεσσαλονίκης παρὰ τινος διευθυντοῦ ἰδιωτικοῦ ἐκπαιδευτηρίου. Ἐπίσης καὶ ὁ Γυμνασιάρχης Θεσσαλονίκης Κύριος Οἰκονόμου εἰσάγει νῦν τὸ Φροβελιανὸν σύστημα διὰ τῆς εἰς διευθύντριαν τοῦ αὐτόθι Παρθεναγωγείου προαχθείσης ἰκανωτάτης διδασκάλου ἡμῶν Κκς Ἀσπασίας Γρηγοράκη.

Ἐνεκα λοιπὸν τῆς ἐκτάκτου ταύτης ζητήσεως, ἐτοποθετήθησαν ἀμέσως ἅπασαι αἱ μέχρι τοῦδε καλῶς μορφωθεῖσαι Φροβελιαναὶ νηπιαγωγοί, καὶ ἀνακμίνεται ἤδη ἡ εἰς τὰς Φροβελιανὰς τάξεις προσέλευσις πλειοτέρων καὶ ἰκανωτέρων ἀκόμη παιδαγωγῶν, αἵτινες ἅπασαι πάλιν θέλουσι ζητηθῆ κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος· διὸ καὶ προβλέπεται, ὅτι ἀπὸ τοῦ προσεχῶς ἔτους θὰ εἶναι περιττὸν νὰ γίνηται δωρεὰν καὶ ἡ ἐκπαίδευσις τῶν Φροβελιανῶν παιδαγωγῶν, καθ' ὅτι αὐταί, πολλαχόθεν ζητούμεναι, θέλουσι προθύμως προσέρχεσθαι καὶ ἐπὶ ὠρισμένοις δακτρῶν.

Ἴδου λοιπὸν τὸ Φροβελιανὸν σύστημα εἰσαγόμενον ἐν Σμύρῃ, ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ ἐν Ὀδησσῷ ἀκόμη, ἐν τῇ Ροδοκανακείῳ σχολῇ, διὰ τῆς ἀρίστης τῶν μαθητριῶν μου, τῆς νῦν διευθυντρίας αὐτοῦ Κυρίας Ἐλ. Δετζώρτζη.

Ἐἴθε δὲ νὰ ἐπέλθῃ τάχιστα ὁ χρόνος, καθ' ὃν δλόκληρον τὸ Φροβελιανὸν σύστημα θέλει ἀναγνωρισθῆ ἐπίσημως καὶ ἐπομένως θέλει εἰσαχθῆ ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν τῇ δημοτικῇ ἐκπαίδευσί καὶ ἐν τῇ Ἀρσακείῳ σχολῇ καὶ δὴ καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ μέλλοντος τῆς φίλης ἡμῶν Πατρίδος.

Αἰκ. Λασκάρειου.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Σπουδαία παλαιοντολογικὴ ἀνακάλυψις ἐγνωστοποιήθη εἰς τὴν Βελγικὴν Ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν. Πρόκειται περὶ μεγαλοσαύρου κολοσιαίων διαστάσεων, τὸν ὅποιον ἀπέκτησεν ἐσχάτως τὸ βασιλικὸν φυσιολογικὸν Μουσεῖον. Ἡ κατωτέρα αὐτοῦ σιαγὼν δὲν ἐκτείνεται ὀλιγώτερον τοῦ ἐνὸς καὶ ἡμίσεος μέτρου. Τὸ κρανίον εἶνε ἄθικτον κατὰ τὸ πλεῖστον τῶν μερῶν αὐτοῦ. Πολυάρθμοι εἶνε οἱ ὀδόντες του, εἰ καὶ οἱ πλεῖστοι ἐξηγμένοι ἐκ τῶν οὐλῶν. Ἡ σπονδυλικὴ στήλη ἀριθμεῖ 70 ἕως 80 σπονδύλους. Ἐπίσης πολυάρ-

ρθμοι εἶνε αἱ πλευραὶ αὐτοῦ. Ἐὰν προστεθῇ τὸ μῆκος τοῦ κρανίου εἰς τὸ μῆκος τοῦ διασπασμένου μέρους τῆς σπονδυλικῆς στήλης, ἀποτελεῖται μῆκος 9—10 μέτρων. Ἡ οὐρά του λείπει σχεδὸν ὅλη, ὑπολογιζομένη εἰς 4—5 μέτρα. Ὑποτίθεται ὅτι ὁ μεγαλόσαυρος οὗτος ἦτο κατὰ τὸ ἀνάστημα ἴσος πρὸς φαλαίνωπτερον μέσων διαστάσεων.

Ἐπ' ἀλλήλους τις ἐν ἀμερικανικῷ σιδηροδρόμῳ, ἐρωτηθεὶς ποῖον ἦτο τὸ ὀλιγώτερον κινδυνώδες μέρος τῆς ἀμαξοστοιχίας, ἀπήντησεν ὅτι ἦτο τὸ μέρος τὸ κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ δυστυχήματος εὐρισκόμενον... εἰς τὴν ἀποθήκην. Ἄλλὰ, κατὰ μέρος τιθεμένης τῆς ἀστείότητος, εἰς ὀλίγους εἶνε γνωστὸν ὅτι τὸ ἀσφαλέστερον μέρος—μολονότι δημῶδες τις πρόληψις φρονεῖ τὸ ἐναντίον—εἶνε τὸ τελευταῖον διαχώρισμα τῆς τελευταίας ἀμάξης τοῦ σιδηροδρόμου. Εἶνε μὲν βέβαιον ὅτι ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ περιπτώσει συγκρούσεως πρὸς ἀμαξοστοιχίαν καταφθάνουσαν μετὰ μεγάλης ταχύτητος ἐκ τῶν ὀπισθεν, ἡ θέσις αὕτη εἶνε ἡ χειρότερα. Ἄλλ' εἰς πᾶσαν ἄλλην περίπτωσιν, σύγκρουσιν ἐκ τῶν ἐμπροσθεν, ἐκτροχίασιν, κατάπτωσιν γεφύρας, ἡ οὐρὰ τῆς ἀμαξοστοιχίας εἶνε ἡ ὀλιγώτερον ἐκτεθειμένη εἰς τὸν κίνδυνον.

Ἀφ' ἐτέρου ἡ ὀπισθία ἀμαξα εἶνε ἡ εὐαρεστοτέρα θέσις ὑπὸ τὴν ἐποψίν τῆς γραφικότητος τοῦ ταξειδίου, ἰδίᾳ δ' ἐν Ἀμερικῇ καὶ Ἑλβετίᾳ, ἐνθα τιθεμένους τις πρὸ τῆς τελευταίας ὀπισθίας θύρας βλέπει ἀναπτυσσομένην πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἅπασαν τὴν τοποθεσίαν. Ἄλλ' ἡ ἀσφαλεστέρα καὶ γραφικώτερα θέσις αὕτη εἶνε καὶ ἡ μᾶλλον ἐνοχλητικὴ, ἔνεκα τῶν κλονισμῶν οἵτινες εἶνε αἰσθητότεροι ἐν αὐτῇ.

Οἱ θηριοδαμασταὶ ἀπέκτησαν νέον εἶδος ὄπλου, προωρισμένου νὰ καθιστᾷ ὀλιγώτερον κινδυνώδη τὴν θέσιν των· εἶνε τοῦτο ἡ ἠλεκτρικὴ μᾶστιξ. Εἰς ἐκ τῶν τοῦ ἐπαγγέλματος συλλαβῶν τὴν εὐτυχὴ ἰδέαν νὰ ποιήσῃται χρῆσιν ἠλεκτρικῆς μᾶστιγος συγκοινωνούσης μετ' ἀγωγῷ, ἀρκούντως ἰσχυροῦ, ἐπέτυχεν ὅπως ἐκτακτὰ ἀποτελέσματα. Ὑπὸ ταύτης ἐγγιζόμενοι οἱ λέοντες, ὡς ὑπὸ μαγικῆς ῥάβδου, καταλαμβάνονται ὑπὸ μεγίστης φρίκης, καὶ τρέμουσι καὶ ὀπισθοχωροῦσιν ἐκβάλλοντες φοβεράς κραυγὰς· ὑπὸ μείζονος ἔτι τρόμου καταλαμβάνονται αἱ τίγρεις. Τούναντιον οἱ ἐλέφαντες ἐκβάλλουσι ἀγρίας φωνὰς καὶ καθίστανται μανιώδεις. Οἱ ὄφεις δεικνύονται λίαν εὐαίσθητοι πρὸς τὸ νέον μηχανήμα: εἰς βόας συσφιγκτῆρ προσεβλήθη ὡς ἐκ τούτου ὑπὸ παραλυσίας ἐξαιώρου καὶ παρέμεινεν ἀσθενὴς ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας.